

ÖSSZEFOGLALÓ

A munka célja affektív képi adatbázisok bemutatása a köztük levő alapvető különbségek kiemelésével. Az IAPS adatbázis a standardizált képi ingerek gyűjtésének elindítója, megjelenése óta azonban már újabb érzelemkiváltó képcsomagok is elérhetőek. Ilyenek az OASIS, a GAPED és a NAPS.

Az adatbázisok megadják a képek leíró értékeit különböző érzelmi dimenziókon, lehetővé teszik az emóciókkal foglalkozó kutatások összehasonlíthatóságát, valamint megalapozzák a kultúráközi kutatásokat.

Kulcsszavak: affektív képi adatbázisok, érzelem, előhívás

APSTRAKT

Cilj rada je da prikaže afektivne baze slika, ističući glavne razlike među njima. Izrada IAPS baze pokrenula je pojavu sakupljanja standardizovanih slika, od njenog nastanka dostupni su već i drugi slikovni paketi za izazivanje emocija. Takvi su između ostalog OASIS, GAPED i NAPS. Ove baze sadrže deskriptivne pokazatelje slika na raznim emocionalnim dimenzijama, omogućavaju naučno poređenje u istraživanjima koji se bave osećanjima, a osnove su i za kros-kulturalna izučavanja.

Ključne reči: afektivne baze slika, emocije, evociranje

ABSTRACT

The aim of this study is to introduce existing affective picture databases and highlighting the main differences between them. The IAPS database set off the procedures of collecting standardized emotional picture stimuli, but since its appearance we can access newer picture packages. These are the OASIS, GAPED and NAPS.

The databases contain descriptive values of pictures on several emotional dimensions, they enable the comparison between research dealing with emotion and they are also the basis of cross-cultural research.

Keywords: affective picture databases, emotion, evoking

GRABOVAC Beáta

docens

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

Szabadka

beagrabovac2@gmail.com

ÉRZELEMELŐHÍVÓ KÉPI ADATBÁZISOK

Emotion-evoking picture databases

Baze slika za evociranje emocija

A dolgozat célja bemutatni néhány olyan képi adatbázist, amely ma érzelmi ingerek standardizált gyűjteményeként használatos a világban. Az érzelmekkel foglalkozó kutatásokban az érzelmi indukció folyamata az egyik meghatározó mozzanat a kutatás sikerességét illetően (Dan Glauser és Scherer, 2011), ezért az ilyen adatbázisok megléte kulcsfontosságú.

1. NEMZETKÖZI AFFEKTÍV KÉPRENDSZER – IAPS

Az IAPS rendszert (International Affective Picture System) Lang és munkatársai (2005) állították össze azzal a céllal, hogy egy olyan úrt töltsenek be, melyre addig nem sok kutató reagált. Ennek lényege az volt, hogy az érzelmekkel foglalkozó kutatásokban nem létezett standardizált ingerkészlet előre bemért, a kísérletekben kontrollálandó értékekkel, mindenki önmagának dolgozta ki ezeket szükség szerint. Megjelenése óta Lang és munkatársai (fény)képadatbázisa világszerte elterjedt, adaptációi több országban hozzáférhetőek, így például Magyarországon és Boszniában is (Deák, 2011, Drače, 2013). A képeken többnyire olyan emberek, állatok, tárgyak, tájak, események láthatóak, amelyek különböző érzelmi élményeket váltanak ki a szemlélőből: örömet, szomorúságot, undort stb.

E képeket nők és férfiak csoportjai értékelték a SAMU-figurákon, melyek vizuális skálák (jelen esetben kilencfokúak) és a kellemesség (valencia), az intenzitás (arousal) és a dominancia dimenziókat ábrázolják (Deák, 2011). E dimenziók az érzelmi élmény minőségére, erősségére, valamint arra vonatkoznak, hogy mennyire megfélemlítő, illetve mennyire kontrollálható az érzelmi reakció az átélő által.

2005-ben kilencszázötvenhat képet tartalmazott az IAPS (Lang és társai, 2005), és ezekre gyermekek, valamint felnőttek által adott értékelések is hozzáférhetőek. A

képek bumeráng alakú eloszlást mutatnak, ami azt jelenti, hogy minél kellemesebb vagy kellemetlenebb egy kép, annál magasabb az intenzitása is, egyúttal azt eredményezze, hogy a semleges képek értékei az arousal dimenzióan alacsonyak.

Az IAPS adatbázist a világ egyre több országában adaptálják és használják különböző kutatási, módszertani felépítésekben: az adatbázis létjogosultságát – többek között – alátámasztják a képek által kiváltott, különböző testrészekhez köthető fiziológiai változások és a megismerési folyamatokat módosító hatásuk is (Bradley és Lang, 2007).

2. SZABAD, STANDARDIZÁLT, AFFEKTÍV KÉPKÉSZLET – OASIS

Kurdi, Lozano és Banaji (2017) újabb standardizált képkészletet állított össze, melynek előnye, hogy szabad használatban van, angol neve: Open Affective Standardized Image Set (OASIS). Az OASIS-t az előbbieket során bemutatott IAPS rendszer mintájára alakították ki, azzal, hogy online kutatásokra is alkalmas (ellentétben az IAPS-szal). A képek válogatásához az internetet használták, és arra törekedtek, hogy minél jobban lefedjék az affektív teret, konkrétan, hogy a képek (a dimenziók értékeinek különböző kombinációján keresztül) minél többféle érzelmi élmény kiváltására legyenek alkalmasak. A kilencszáz színes képpel induló adatbázis szabadon bővíthető, az ingerek témái pedig időszakosak. Az kezdeti értékelésben résztvevő személyek amerikai felnőttek voltak, tizennyolctól hetvennégy évesek. A képek kategóriái között vannak állatokat, embereket, ember által készített vagy a természetben megjelenő objektumokat ábrázoló képek, melyeken a személy lehet egyedül, párban, illetve csoportban, különböző élethelyzetekben. Az utolsó a tájképek kategóriája, mely falusi, városi, illetve természetet ábrázoló képeket tartalmaz. A képek valencia és arousal értékeit online kutatások segítségével gyűjtötték össze, amelyeket a résztvevők hétfokú Likert-skálán értékelték.

Az OASIS nagy előnye és újítása, hogy szabadon alkalmazható kutatásokra, és hogy modern képtartalmakat mutat be.

3. GENFI AFFEKTÍV KÉPADATBÁZIS – GAPED

A Geneva Affective PicturE Database – GAPED adatbázis kifejlesztésével szerzőinek, Dan-Glausernek és Schererneknél az volt a célja, hogy a képeket ingerként alkalmazó kutatások lehetőségeit kitágítsák (Dan-Glauser és Scherer, 2011). A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy ha például az IAPS adatbázis képeit többszörösen alkalmazzuk ugyanazoknál a személyeknél, az ingerek veszíthetnek érzelmelemelőhívó képességükből, nem keltik fel már az eredeti affektív élményt. Másrészt speciálisabb tartalmakra irányuló kutatások egészen konkrét érzelmek kiváltó ingereket igényelhetnek, amelyek nem találhatók meg az IAPS rendszerben.

Adatbázisukban a negatív képek közé négy külön kategóriát soroltak: pókok, kígyók képeit és olyan képeket, amelyek a társadalmi, illetve egyéni normák megszegését

ábrázolják (a szerzők szerint ilyen például az emberi jogok megsértését vagy az állatok kínzását ábrázoló kép). A semleges képek tárgyakat ábrázolnak. A pozitív csoportba a bábik mindenkor pozitív és kellemes minőségére alapozva a szerzők állatok kicsinyeinek és babáknak a képeit sorolták, valamint természetet, tájat ábrázoló képeket.

A képeket a valencia, két külön arousal dimenzió (nyugodt – izgalomba hozott, valamint serkentett – elernyed), valamint a belső és külső normáknak való megfelelés dimenzióin értékelték a résztvevők. Az utóbbi arra vonatkozik, hogy milyen szinten immorális vagy törvénytelen az adott kép tartalma (Dan-Glauser és Scherer, 2011).

A kezdeti adatbázis 754 képből állt és a kutatás francia nyelven folyt. A képeket százfokú skálán értékelték. Az adatbázis nem szimmetrikus eloszlású, több benne a negatív kép és a tartalmi szerzteágazás jellemzi.

4. NENCKI AFFEKTÍV KÉPRENDSZER – NAPS

A NAPS (NENCKI Affective Picture System) képrendszer kialakítóinak is az volt a célja, hogy különböző vizsgálatokban alkalmazható képgyűjteményt ajánljanak fel a kutatóknak (Marchewka és társai, 2014). Képeik öt kategóriába sorolhatók: az emberek, állatok, arcok, tájképek és objektumok csoportja különböztethető meg. A képek felbontása jó minőségű, és az adatbázis tartalmazza fizikai jellemzőik leírását is. A felvételeket maguk a szerzők készítették 2006 és 2012 között, illetve nem reklámcélú képek közül válogatták. Az adatbázisba szelekció után 1356 kép került. A bázist lengyel és európai résztvevők értékelték a kellemesség, arousal és a motivációs irány: megközelítés-elkerülés szemantikus skálákon. A szerzők ajánlják, hogy különböző kutatások elvégzése előtt a NAPS képeit is érdemes a SAMU-skálákon értékelteni, és így az IAPS képeivel összehasonlíthatóvá tenni őket. Emellett kiemelik, hogy a NAPS adatbázisból jelenleg hiányoznak a pozitív, magas aktivitációs szintű, erotikus tartalmú képek.

5. KÖVEKEZTETÉS

A dolgozatban bemutatott adatbázisok lényege, hogy ha kutatásokban szeretnénk alkalmazni őket, előtte validálási folyamatot is be kell iktatni. Ez azt jelenti, hogy az adott országban le kell ellenőrizni az adatbázis viselkedését a különböző érzelmi dimenziókon, és lemérni a képek érzelmelőhívó erejét az aktuális kulturális-társadalmi közegben. Vajon hasonló módon érzelmkiváltóak-e az ingerek, mint a származási országban, és megjelennek-e esetleges kultúrközi különbségek?

A képi adatbázisok nagyban egyszerűsítik és a segítik az érzelmekkel dolgozó kutatók munkáját előbbre víve azt az ingerek érzelmi jellemzőinek megadásán keresztül, így hasznosságuk és továbbfejlesztésük szükségessége vitathatatlan.

Felhasznált irodalom:

Bradley, M.M. & Lang, P. J. (2007): The International Affective Picture System (IAPS) in the study of emotion and attention. In Coan, J. A. and Allen, J. J. B. (eds.): *Handbook of Emotion Elicitation and Assessment*, New York: Oxford University Press, 29–46.

Dan-Glauser, E. S. & Scherer, K. R. (2011): The Geneva affective picture database (GAPED): a new 730-picture database focusing on valence and normative significance. *Behavior research methods*, 43, 468–477.

Deák, A. (2011): Érzelmek, viselkedés és az emberi agy: Az International Affective Picture System (IAPS) magyar adaptációja és alkalmazásának lehetőségei. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pécs

Drače, S., Efendić, E., Kusturica, M. & Landžo, L. (2013): Cross-cultural validation of the „International affective picture system” (IAPS) on a sample from Bosnia and Herzegovina. *Psihologija*, 46, 17–26.

Kurdi, B., Lozano, S. & Banaji M. R. (2017): Introducing the Open Affective Standardized Image Set (OASIS). *Behavior research methods*, 49, 457–470.

Lang, P., J., Bradley, M., M. & Cuthbert, B., N. (2005): *International Affective Picture System (IAPS): Affective ratings of pictures and instruction manual*. Technical Report No. A-6. University of Florida, Gainesville, Fl.

Marchewka, A., Żurawski, Ł., Jednoróg, K. & Grabowska, A. (2014). The Nencki Affective Picture System (NAPS): Introduction to a novel, standardized, wide-range, high-quality, realistic picture database. *Behavior research methods*, 46, 596–610.